

Motion till riksdagen 2023/24:2920

av **Annika Hirvonen m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2023/24:151 Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd (lagförslag 2.6).
4. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd (lagförslag 2.7).
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att personer som beviljas uppehållstillstånd på ett år eller längre ska folkbokföras i Sverige och tillförsäkras bosättningsbaserade rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska förtydliga bestämmelserna om arbetsskadeförsäkring i socialförsäkringsbalken så att de täcker in utlänningar med eller efter tillfälligt skydd och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utlänningar med tillfälligt skydd ska tillförsäkras möjlighet att ansöka om studiestöd och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska ge besked om hur försörjning, sociala insatser och boende för utlänningar med tillfälligt skydd ska säkerställas och organiseras efter folkbokföringen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag på hur de ökade kostnaderna för kommunerna ska kompenseras och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag på hur ansvaret mellan Migrationsverket,

kommunerna och Arbetsförmedlingen ska organiseras efter folkbokföringen och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja dagersättningen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska klargöra vad man vill se för socialförsäkringsrättsligt skydd för utlännningar med tillfälligt skydd efter att massflyktsdirektivet löper ut och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det borde vara en självklarhet att ge ukrainska flyktingar som får skydd genom massflyktsdirektivet samma sociala förmåner som andra flyktingar som fått uppehållstillstånd har rätt till. Med tillgång till sjukvård, föräldrapenning, barnbidrag, bostadsbidrag och etableringsersättning hade personer från Ukraina getts bättre förutsättningar att jobba, leva och bo i Sverige. Frånvaron av dessa grundläggande förmåner skapar sociala problem för såväl vuxna som barn och försämrar möjligheterna till integration i det svenska samhället.

Miljöpartiet har upprepade gånger agerat i riksdagen för att ukrainska flyktingar ska få samma villkor som andra som får uppehållstillstånd i Sverige. Möjligheten att folkbokföra sig är en nyckelfråga i sammanhanget. Det ger bättre villkor för utbildning, försörjning och stöd att komma ut i arbete. Vi välkomnar därför att regeringen äntligen tagit initiativ till att ge ukrainare rätt att folkbokföra sig.

Miljöpartiet kan däremot konstatera att regeringens förslag är undermåligt och långt ifrån tillräckligt. Det är särskilt allvarligt att ukrainare undantas från rätten till bosättningsbaserade förmåner såsom barnbidrag, bostadsbidrag, äldreförsörjningsstöd och assistansersättning, men också studiestöd. För många i Sverige är dessa former av ersättningar avgörande för att uppnå en skälig levnadsstandard, inte minst för mödrar, barn, studenter, pensionärer och personer med funktionsnedsättning.

Europeiska unionens råd har nyligen enats om att förlänga massflyktsdirektivet till den 4 mars 2026. Detta är ett mycket efterlängtad besked som innebär att de personer som haft tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet i minst två år nu kan folkbokföra sig och därmed omfattas av socialförsäkringssystemet och få samma rättigheter och skyldigheter som andra folkbokförda. Samtidigt kommer detta besked tillsammans med regeringens förslag att innebära att ukrainska flyktingar ges olika förmåner och rättigheter beroende på om de bott i Sverige i minst två år eller inte. Därmed bör regeringen skyndsamt omarbota sitt förslag så att alla ukrainska flyktingar som beviljas uppehållstillstånd på ett år eller längre ska anses bosatta här och därmed ges rätt till bosättningsbaserade rättigheter.

Oklart om ukrainska flyktingar kommer att ha rätt till etableringsersättning eller studiestöd

Regeringen nöjer sig med att hänvisa ukrainska flyktingar till etableringsersättning och försörjningsstöd när den egna inkomsten inte räcker. Det är uppenbart att enbart etableringsersättning inte räcker för att klara både uppehälle och hyra. Dels eftersom en sådan

ersättning endast är tillgänglig för den som är arbetsför, dels på grund av att ersättningen är som mest 308 kronor per dag. Därutöver menar Arbetsförmedlingen i sitt remissvar att utan rätt till bosättningsbaserade förmåner täcks inte någon arbetsskadeförsäkring in. Utan ett sådant försäkringsskydd kan Arbetsförmedlingen inte hänvisa någon till etableringsprogrammet, och etableringsersättningen uteblir därmed. Miljöpartiet noterar att regeringen inte delar Arbetsförmedlingens bedömning. I stället hävdar regeringen att ukrainska flyktingar omfattas av bestämmelserna om arbetsskadeförsäkring i socialförsäkringsbalken. Regeringen föreslår däremot inget förtydligande av lagstiftningen för att klargöra detta, vilket mot bakgrund av Arbetsförmedlingens anmärkning är oroande.

Ukrainska flyktingar ska heller inte ges rätt till studiestöd från Centrala studiestödsnämnden (CSN) enligt regeringens förslag. I regel krävs permanent uppehållstillstånd för att beviljas studiestöd men enligt socialförsäkringsbalken kan studiemedel också lämnas om det finns särskilda skäl. Regeringen uppger däremot att de inte har för avsikt att utvidga den praxis som finns om särskilda skäl, utan det blir upp till CSN att avgöra för varje enskilt fall. Miljöpartiet tolkar detta som att regeringen inte vill tillförsäkra ukrainska flyktingar tillgång till studiestöd, vilket bidrar till ytterligare en osäkerhet i tillvaron och svårigheten att planera framtiden för dem som berörs.

Ökade kostnader för kommunerna

Utän bosättningsbaserade förmåner kommer många ukrainska flyktingar att tvingas vända sig till kommunernas socialtjänst för att få ekonomiskt stöd, vilket avsevärt kommer att öka kommunernas kostnader.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) påpekar i sitt remissvar att det skulle få betydande konsekvenser för både enskilda och kommuner om ukrainare undantogs från rätten till bosättningsbaserade rättigheter. Så långtgående förändringar i välfärdssystemet och i ansvarsfördelningen mellan stat och kommun kräver en gedigen konsekvensanalys och beredningsprocess. SKR menar att regeringen inte har gett något besked till enskilda och berörda aktörer om hur vare sig försörjning, sociala insatser och boende ska säkerställas och organiseras efter folkbokföringen. SKR framhåller att de ökade kostnaderna för kommuner måste kompenseras enligt finansieringsprincipen och att kommunerna bör ges ett fortsatt bosättningsuppdrag, så att de 15 000 ukrainare som i dag bor i kommunernas bostäder kan bo kvar efter folkbokföring. Regeringen behöver också tydliggöra när ansvaret från Migrationsverket upphör och när kommuner och Arbetsförmedling kan ta vid. På grund av alla dessa brister menar SKR att förslagen ”sammanslaget leder till en försämring av levnadsvillkoren” för ukrainska flyktingar.

Regeringen bör åtminstone höja dagersättningen från dagens nivå på 71 kronor om dagen. Ukrainska flyktingar och asylsökande har svårt att klara sitt uppehälle och majoriteten av flyktingarna från Ukraina lever under fattigdomsgränsen. En högre dagersättning hade inte bara ökat levnadsvillkoren för berörda personer utan också minskat kostnaderna för kommunerna.

Regeringen säkerställer inte ukrainska flyktingars levnadsvillkor

Vi i Miljöpartiet vänder oss starkt emot att regeringen gör skillnad mellan människors möjlighet till välfärd och integration genom att undanta ukrainska flyktingar från

bosättningsbaserade rättigheter. Detta manifesterar en mer ojämlig syn på rättigheter samt en förskjutning av balansen mellan rättigheter, skyldigheter och samhällets ansvar. Det faktum att massflyktsdirektivet nu förlängs och ger de ukrainska flyktingar som fått skydd enligt massflyktsdirektivet i minst två år rätt att folkbokföra sig, innebär en risk för ytterligare ojämlighet inom gruppen. Vi anser att det är både självklart och nödvändigt med en aktiv politik som stärker, inte försvagar, välfärden i samhället och levnadsvillkoren för ukrainska flyktingar.

Att regeringen motsätter sig alla möjligheter att tillförsäkra ukrainska flyktingar samma sociala förmåner som andra flyktingar som fått uppehållstillstånd har rätt till, kan inte tolkas som annat än politisk ovilja. Det är anmärkningsvärt att regeringen, som så ofta säger sig vilja stötta Ukraina, missar möjligheten att säkerställa en draglig tillvaro för alla ukrainska flyktingar. Det är skamligt att regeringen tackar de soldater som just nu bekämpar den ryska invasionen med att ge deras barn, fruar och föräldrar som flytt till Sverige ett liv i fattigdom. Människor som flytt från Ukraina är en del av vårt samhälle och en tillgång för Sverige. En annan politik hade gagnat hela vårt land.

Annika Hirvonen (MP)

Rasmus Ling (MP)

Mats Berglund (MP)

Camilla Hansén (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Jan Riise (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Märta Stenevi (MP)